

Laat de keus voor de tweede vreemde taal aan de leerlingen

Volgens eurocommissaris en oud-minister van Buitenlandse Zaken Frans Timmermans moeten Nederlanders veel beter Duits leren spreken, willen we de goede betrekkingen tussen Nederland en Duitsland op hetzelfde niveau houden.

‘Er is een tragisch misverstand in het Europa van nu. Mensen denken dat het met Engels genoeg is’, waarschuwt minister Timmermans maandag in een interview met de Duitse krant *Die Welt*. (Nu.nl, 12 november 2012)

Na Timmermans luidden veel anderen de noodklok over de teloorgang van het Duits in Nederland en de daarmee slinkende kansen voor het Nederlandse bedrijfsleven. Elf burgemeesters van grote grenssteden als Groningen, Maastricht, Enschede en Nijmegen maakten enkele jaren geleden in een brandbrief duidelijk dat de positie van Duits als schoolvak ernstig gevaar loopt.

Engels is overal verplicht, Duits verdwijnt uit steeds meer opleidingen, met name in het mbo. Hier is sinds de invoering van een nieuwe kwalificatiestructuur, waarin per beroep de minimale opleidingseisen vastgesteld zijn, Duits vrijwel nergens verplicht. En dat terwijl Duitsland de grootste en belangrijkste handelspartner van Nederland is. Het Nederlandse bedrijfsleven signaleert dan ook al enige tijd dat leerlingen de Duitse taal onvoldoende beheersen: ‘Minister Bussemaker moet ingrijpen.’ Tijdens een bezoek aan Duitsland in het voorjaar 2014 zei ook koning Willem Alexander dat het zonder Duits niet gaat.

Ook in het vo komt – anders dan veelal gedacht wordt – de positie van het Duits in de laatste jaren steeds meer op de tocht te

staan. Twee betrekkelijk nieuwe scholen in Amsterdam, het Yburgcollege en het Hyperion Lyceum, besloten in het recente verleden Duits geheel en al van het rooster af te voeren, een derde school in de hoofdstad, het Damstede, schrapte de taal in de bovenbouw havo. Hier moest Duits wijken voor de voor het Technasium benodigde uren, in de eerste twee scholen nam Spaans de plaats van Duits in. Waarbij – om even bij de economie te blijven – opgemerkt moet worden dat de Nederlandse export naar Spaanstalige landen nog geen kwart bedraagt van de export naar Duitstalige landen. Daarnaast is Duitsland voor Nederlanders belangrijk als land waar – zeker als er daarvan te weinig is in ons eigen land – makkelijker (want vlak over de grens) hoogwaardig werk gevonden kan worden.

Een belangrijke vraag die zich opdringt, is natuurlijk of er altijd maar langs economische lijnen gedacht moet worden. Dat is zeker niet het geval, met het leren van een taal ontsluit zich een nieuwe wereld. Vol met spannende mensen, spannende contacten en boeiende en interessante belevenissen. En, zo redeneren de genoemde Amsterdamse

scholen kennelijk, waarom zou dat – los van de economische argumenten – niet evengoed de Spaanse in plaats van de Duitse kunnen zijn? De wereld is tenslotte groot...

Overigens lijkt een heel ander argument ook een rol te hebben gespeeld bij de beslissing Duits af te schaffen. Sinds jaren lijkt het een stuk makkelijker om aan leraren Spaans dan aan leraren Duits te komen. Dus waarom een moeizame speurtocht ondernemen naar die goede leraar Duits als de leraren Spaans zich als het ware bij je op de stoep verdringen?

Wat echter het verkeerde aan de genoemde keuze van deze (en wellicht ook andere) scholen is, is dat er op arbitraire wijze voor leerlingen wordt gekozen wat goed voor hen is: ‘Duits is niet echt nodig, je kunt ook met Engels terecht en bovendien ligt het hele Spaanse taalgebied voor je open.’ Leerlingen die op hun vijftiende hun profiel en op hun zeventiende of achttiende hun vervolopleiding kiezen, kunnen lelijk op hun neus kijken als blijkt dat Duits toch wel een heel handige of zelfs noodzakelijke taal is om te kennen. Lastig als dan later blijkt dat Berlitz of een aanverwant instituut nodig is om de kennis en vaardigheden die toch nodig bleken, bij te spijkeren.

Daarom lijkt het een stuk beter verantwoord om leerlingen meer mogelijkheden te geven zelf te beslissen in plaats van een keuze op te leggen. Een keuze waarvan kinderen als ze twaalf zijn de consequenties onmogelijk kunnen overzien. Dat geldt overigens ook voor het vak Chinees, dat op enkele scholen geleerd kan worden. Een ingewikkelde taal, waarvan gesteld kan worden dat ook na zes jaar hard werken slechts een beperkt

beheersingsniveau bereikt kan worden. Overzien jonge leerlingen wat het voor later betekent dat je na zo veel inspanning het A1-niveau bereikt, terwijl je bij een taal die dicht bij huis ligt tot B2 zou kunnen reiken?

Daarom hier het pleidooi om reële keuzes mogelijk te maken. Door bijvoorbeeld in de onderbouw naast Engels ook Frans, Spaans én Duits aan te bieden. En het dan vervolgens aan de leerlingen zelf (en aan hun ouders) over te laten wat er in de bovenbouw aan talen wordt gedaan.

En het tekort aan leraren Duits dan? Kan dat echt een argument zijn? Nergens zal men het ook maar een seconde in de hersens halen om natuurkunde uit het pakket te gooien omdat er zo moeilijk natuurkundeleraren te vinden zijn. Met creativiteit, de nodige investeringen in mensen en aansluiting bij (bijvoorbeeld) Amsterdamse initiatieven (onder meer NOA, een samenwerkingsverband van zes vernieuwingscholen en vijf opleidingsinstituten in Amsterdam, zie <www.noa-amsterdam.nl>) om meer leraren Duits binnen te halen, kan er heel wat bereikt worden.

Voor alle duidelijkheid willen we hier graag benadrukken dat we hier geen ‘machtsstrijd’ tussen de verschillende vreemde talen willen uitvechten. Of dat we *bad feelings* hebben tegenover andere vreemde talen die op sommige plaatsen de positie van het Duits lijken te gaan innemen. Wat we alleen duidelijk willen maken, is dat scholen met betrekking tot hun beleid rond vreemde talen steeds zorgvuldig rekening moeten houden met de (toekomstige) belangen van hun leerlingen. In verband daarmee moeten zij voldoende mogelijkheden voor leerlingen open houden om verantwoorde keuzes te maken. ■

Arjan Krijgsman & Kees van Eunen

IN MEMORIAM

Jan van Baars

Het leven van Jan van Baars was verknoot met het onderwijs. Niet verwonderlijk, als je weet dat hij uit een geslacht van onderwijzers kwam. Zijn grootvader was onderwijzer en schoolhoofd in Deurne en behaalde zijn akte Frans in 1875. Zijn vader trad in diens voetsporen. Als onderwijzer en schoolhoofd zette hij zich zevenenveertig jaar in voor het onderwijs in Deurne en omgeving.

Jan volgde van 1960–1965 de hbs a-opleiding aan het toenmalige Pius XII College in Deurne, waarna hij zijn koers een stuk noordelijker verlegde: hij ging naar Groningen om daar Franse Taalen Letterkunde te studeren. Toen al, zo lijkt het, zat besturen hem in het bloed. Naast zijn lidmaatschap van gezelligheidsvereniging Albertus Magnus werd hij bestuurslid van de Cercle Français, zoals destijds menige studievereniging Frans zich noemde. Lang voordat hij weer bestuursfuncties zou vervullen, streek hij neer als docent Frans op menige plek: Groningen, Rotterdam, Brielle, Hellevoetsluis en ten slotte Alkmaar. Zijn gedrevenheid voor het vak beperkte zich bepaald niet tot de vier muren van het klaslokaal: van 1982 tot 1985 maakte hij deel uit van de commissie die het centraal schriftelijk eindexamen havo Frans samenstelde, en een tiental jaren lang was hij coauteur van de leergangen *Hexagone* en *On y va tous*.

Bij dat alles zag hij ook nog kans om als penningmeester drie termijnen lang de financiële positie van de sectie Frans van Levende Talen gezond te houden. Zijn verdiensten bleven niet onopgemerkt, in 1992 werd hij benoemd tot *Chevalier dans l'Ordre des Palmes Académiques*.

Toen een erfelijke ziekte hem meer

en meer beperkingen oplegde aan het inspannende werk voor de klas, kwam het accent te liggen op het runnen van zijn school, de CSG Jan Arentsz in Alkmaar: zijn carrière rondde hij af als conrector en directeur onderwijs en onderwijsontwikkeling.

Jans laatste jaren waren moeilijk, maar hij wist met nieuwe ongemakken altijd weer realistisch en positief om te gaan en zo kon hij toch de regie over zijn eigen leven blijven houden. Dit deed hij ook op zijn eigen afscheidsdienst in Heiloo. Jan sprak de aanwezigen toe, door middel van de tekst die door zijn zoon Bernd werd voorgelezen. Hieronder een kort fragment.

Het is gebruikelijk dat tijdens een afscheidsdienst als vandaag de overledene zich stilhoudt!

Er wordt over hem gesproken en niet door hem. Toch wil ik via de stem van een ander nog graag het woord tot jullie richten.

Allereerst dank ik jullie dat jullie naar mijn afscheid zijn gekomen. Met ieder van jullie heb ik langere of kortere tijd van mijn leven gedeeld. Ik dank je dat ik je in mijn leven mocht ontmoeten en van je mocht leren. Ik dank je voor de liefde en vriendschap die ik mocht ondervinden.

En hij besluit met: ‘A Dieu, lieve mensen, ik wens jullie een lang en gelukkig leven waarin je goed ontmoet en het goede zult doen.’

Jan overleed op de vooravond van oudjaarsdag 2014, slechts 66 jaar oud. ■

Gerda den Hartog & Arie Hoeflaak

